

اول و آخریار

برگی از تاریخ یارسان و کرماشان

نعمت زحمتکش

برگی از تاریخ کرماشان

آغاز جنگ میان مردم یارسان با لشکر عثمانی

نعمت زحمتکش / پژوهشگر

چادرهای قشون دولت عثمانی پیش رفته و آنها را محاصره کرده بودند. (در این نبرد میهن پرستانه یکی از قهرمانان یارسانی از ایل قلغانی بنام کدخدانصوور سیزه به همراه یکی دیگر از بیستگانش بنام فتح الله به شهادت رسیدند)

عاقبت در ۲۹ ژوئن برابر با ۹/۴/۱۲۹۴ بعد از یک هفته محاصره، دو طرف درگیر به میانجیگری کنسول آلمان دست به مذاکره زد و اعلام آتش بس مینمایند، خواسته های یارسان را رابطه با توقف درگیری این بوده است که لشکر عثمانی در اسرع وقت خاک ایران را ترک نموده و تمامی اسرا را آزاد نمایند.

اما خواسته عثمانی ها مشروط بر این بود که در حین برگشت تامین امنیت ششده و هیچگونه مزاحمتی از طرف جنگجویان قلغانی برای سپاهیان آنها بوجود نیاید. در خاتمه به تاریخ ۱۰/۴/۱۲۹۴ شمسی در روستای خسرو آباد با حضور سرکنسول آلمان معاهده ای بین هر دو طرف نوشته و امضا گردید و قشون عثمانی در عصر همان روز دست به عقب نشینی به سمت شهر سرپل ذهاب میزنند و نهایتاً در پایان این نبرد نا براب ۲۰۰ نفر از یارسانیان که اکثراً زن و کودک بودند به شهادت رسیدند و تلفات عثمانی ها بیش از ۴۰۰ نفر ثبت شده است به شهادت رسیدن سه برادر از نوادگان حضرت آسید برآکه بنامهای سید جمشیدحیدری، سید نعیم حیدری، سید فرج حیدری و حضور فعال شخص مسند نشین تکیه حیدری مرحوم آسید رستم حیدری در معرکه نبرد دال بر این است که این خاندان و تکیه هیچگاه نسبت به آب و خاک و میهن و آرامش بیروان آیین یارسان و سایر هم میهنان عزیز بی تفاوت نبوده و در تمامی مراحل آماده جانفشانی در راه وطن عزیز بوده اند.

منابع و مآخذ:

۱. شجره نامه سادات حیدری گوران
۲. تاریخ کرد و تمدن دیرینه از باستان تا کنون
۳. خاطرات سردار مقتدر * مرحوم علی اکبر خان سنجابی
۴. کتاب تاریخ (مژدوی) جاف. تصحیح دکتر حسن جاف

دولت آلمان مسیوشومان.. شده و از وی خواسته اند که لشکر عثمانی را از محاذه جنگ جویان یارسانی نجات داده و برای صلح بین آنها تدبیری بیاندیشند. کنسولگری آلمان نامه های زیادی را به مردم یارسان ارسال نموده و آنها را به مذاکره در شهر هارون آباد (اسلام آبادغرب) دعوت مینماید و عاقبت یساری رفع محاصره به میان دو طرف درگیری می آید.

سون سون رئیس ژاندارمری شهر کرماشان که هیات کنسولگری را همراهی می کند در خاطرش آورده است که در هنگام رسیدن ما به نزدیکی کرند صدای شلیک توپ و تفنگ به گوش میرسید و معلوم بود که ایالت یارسانی با لشکر عثمانی درگیرند. برای مذاکره صلح، مسیوشونمان بطرف ایالت حرکت کرد و کنت

دور تر بوده تفنگ را بر گردن انداخته با خنجر دوان کوردی، سه نفر از عثمانی ها را از پای در می آورد و پسر عموی مجروح خود سید فرج و دو قبیضه اسلحه پسر عموهای شهیدش را بدوش کشیده و به طرف نیروهای خود حرکت میکند. آسید فرج حیدری بر اثر اسبابات ترکش نازیک چند روز بعد به شهادت می رسد اما این عمل سید محمود در نوع خود شاهکاری از دلاوری وی بوده است.

در این نبرد ۵۰ یارسانی به شهادت رسیده و ۱۰۰ نفر نیز مجروح شده اند. در همین روز جمعی از جنگاوران سنجابی پیش از برآمدن آفتاب از سرکوه وارد شهر کردند می شوند و با سربازانی که محافظ احتشام الملک بوده اند به زد و خورد میپردازند و موفق میشوند که وی را آزاد نموده و از راه

نزدیک به ۲۵۰۰ سوار و پیاده نظام یارسانی و خوانینی همچون: سردار مقتدر سنجابی به عنوان فرمانده ایل سنجابی در این جنگ شرکت نموده و خاطرات خود را به رشته تحریر در آورده است. همچنین آسید عبد الله حیدری فرزند آسید فتح الله که پدرش در این جنگ شرکت داشته خاطرات این جنگ را از زبان پدرش آسید فتح الله حیدری و عمویش آسید علی حیدری که خود در این جنگ مجروح گردیده است.

همچنین آسید محمود قهرمان و دلاور این جنگ و ویس مراد از مریدان تکیه حیدری یاد داشت نموده اند، در آغاز این جنگ عثمانی ها که از اسلحه های پیشرفته تر، در سنگرهای مسلط تری بسر خود را بودند، تلفات زیادی را به یارسانی ها وارد آوردند و غریب به ده نفر از جنگاوران رشید گوران را به شهادت رساندند.

در این میان ۲ نفر از فرزندان سید عزیز حیدری نوه آسید برآکه و آسید محمود، پسر آسید حسین مقاومت مینمایند، چند نظامی عثمانی به سنگر این چهار نفر حمله ور میشوند و با پرتاب نازیک به سنگر آنها یکی از پسران آسید عزیز که در اثر انابت ترکش شهید و دیگری مجروح میشود، پسر سوم نیز با گلوله تفنگ به شهادت ولی آسید محمود که چند قدم از آنها

کنسولگری آلمان نامه های زیادی را به مردم یارسان ارسال نموده و آنها را به مذاکره در شهر هارون آباد (اسلام آبادغرب) دعوت مینماید و عاقبت برای رفع محاصره به میان دو طرف درگیری می آید.

سراب کردندرهمسپار تکیه حیدری کنند. در تاریخ ۲ ژوئن ۱۹۱۵ میلادی مصادف با ۲۴/۱/۱۲۹۴ شمسی کنسولگری دولت عثمانی دست بدامن کنسولگری

سادات و پیران یارسانی همواره یکی از مهمترین عوامل پدید آورنده روح اخوت و وحدت و یاری در میان یارسان و مذاهب و ادیان مختلف موجود در غرب ایران بوده اند که از آن جمله میتوان به خاندان جلیله و سادات بزرگوار تکیه حیدری اشاره کرد. مسند نشین های ادوار مختلف این تکیه همواره بار ه نمود های حکیمانه خویش ساکنین غرب کشور را به صلح و آرامش و زندگی مسالمت آمیز در کنار هم دعوت نموده اند و آنها را به دفاع از میهن خویش در مقابل دشمنان خارجی از زمان حکمرانی عثمانی ها تا دوران رژیم بعث متجاوز عراق، دعوت و تشویق نموده اند. حضور پیروان این تکیه در جنگهای قندهار، فتح هندوستان از شرق، بغداد و کرکوک همچنین از غرب در عهد افشاریه و ارتباطات خانوادگی نادر شاه با این تکیه در عصر آسید یعقوب برزنجی و نقش خوانین و طوایف اهل حق در پیروزی سلسله زندیه و کوچ تاریخی ایلات اهل حق همچون ایلات زند، نانه کلی، خواجه وند، کاکاوند و گورانهای باجلان و غیره به همراهی خانواده کریمخان زند به شهر شیراز و عاقبت تبعید این ایلات توسط قاجار ها به استانهای دور دست به سبب حب و عاقله فراوان آنها نسبت به خاندان زند و برقراری ثبات و امنیت شهر تهران توسط فوج عظیم گوران و همچنین برقراری امنیت در مسیر عتبات عالیات و راه کربلا و مقاومت بی نظیر مردم یارسان به رهبری آسید رستم حیدری در شهر کرند غرب، در مقابل لشکر تا دندان مسلح عثمانی و شهادت سه برادر از سادات حیدری در این نبرد،

همچنین تهیه آذوقه و حفظ جان بیش از پنج هزار سرباز و افسر گرسنه ارتش ایران به مدت یک‌هفته و عاقبت بدرقه آنها تا شهر کرمانشاه توسط مسند نشین وقت تکیه حیدری آسید شمس الدین حیدری در وقایع سال 1320 و تشکیل و ترغیب عشایر یارسانی برای دفاع از مرزهای غربی کشور قبل از انقلاب، بنام چریک مرزدار، توسط مرحوم آسید سیف الدین حیدری. و نقش انکار ناپذیر مرزداری آسید نصرالدین حیدری در جنگ هشت ساله عراق و ایران و مدیریت مدبرانه در امر خیر اسکان و کمک رسانی به هموطنان زلزله‌زده سال 96 در کرمانشاه و همچنین هموطنان عزیز سیل زده در استانهای گلستان و لرستان، باعث گردیده که مسند نشینهای این تکیه طی ادوار گذشته و تا کنون مورد توجه و عنایت مسئولین کشوری و آحاد مردم منطقه غرب قرار گرفته باشند. در ادامه یکی از بی بدیل ترین عرصه های دفاع و رشادت یارسانیان به رهبری آسید رستم حیدری در شهر کرد غرب و در برابر سپاهیان متجاوز عثمانی بوقوع میپیوندد. حدود پنج هزار نیرو از قوای عثمانی تحت فرماندهی حسین رئوف بیگ در تاریخ 1294/2/23 وارد شهر کرد غرب شده و در این وقت حساس و دشوار امیر مفخم حکمران کرمانشاه تنها در فکر منافع خود بوده و با تعیین خراج های سنگین بر ایالت و عشایر موجب رنجش ایشان از خود شده بود سپاه عثمانی بعد از گذشت 18 روز اردو زدن در شهر کرد، اسماعیل خان سالار افخم فرزند حاکم کردند،

علیمردان خان احتشام الملک را دستگیر و در اردوگاه خود حبس نموده و خود احتشام الملک را در منزل تحت نظر و محاصره قرار داده و در تاریخ 1294/3/24 شمسی جنگی بین نظامیان عثمانی و مردم شهر کردند در گرفت. در این میان یکی از سادات شهر کردند توسط نظامیان عثمانی دستگیر و شکنجه شد که مردم کردند در برابر این حرکت دست به اعتراضات مردمی زدند که نظامیان عثمانی برای سرکوبی آنها دست به اسلحه بردند. عثمانی ها در برابر مقاومت مردم کردند مجبور به ترک و تخلیه شهر میشوند و در جریان این نزاع هفتن از یاران به شهادت رسیده و نزدیک به چهل نظامی عثمانی به هلاکت میرسند چون کار برحسین رئوف بیگ دشوار میشود بهاء بیگ یکی از فرماندهان تحت امر خویش را که در خسرو آباد اردو زده بود را احضار نموده و دستور میدهد که راههای شرقی و شمالی کردند غرب را محاصره نموده و راههای ارتباطی آنها را با گوران، سنجابی، قلخانی و تکیه حیدری قطع نموده تا به شهر و مردم کردند سلطه داشته باشند و آنها را قتل عام نمایند. همچنین لشکر بهاء بیگ از طرف چشمه سفید تنگ گول به بالای کوه کردند رفته و شهر را تحت محاصره قرار داده آنها را به توپ و مسلسل بسته و بیش از یکصد و پنجاه نفر زن و مرد و کودک یارسانی را به شهادت رسانده و حتی شهر را به غارت برده و غنیمت های بدست آمده توسط عثمانی ها طی چند روز به خانقین در کوردستان کنونی عراق انتقال داده میشود. از 24 تا 28 خرداد،

مردم کردند به جنگ با لشکر حسین رثوف بیگ پرداختند که در این هنگام تکیه حیدری حکم مقابله با سپاه عثمانی در دفاع از مردم کردند و خاک پاک ایران را بر خود واجب دانسته و مردم یارسان را به مقابله و نبرد با این لشکر متجاوز فرا خوانده و خود سادات تکیه حیدری در این نبرد پیش قدم و پیش گام شده و سایر ایلات یارسانی همچون گوران و سنجابی و تفنگچی و قلخانی به ندای پیشوا و رهبر خود آسید رستم حیدری لبیک گفته و دست به سلاح شده و در نبرد مقابل عثمانی شرکت نمودند، و بدین سبب در تاریخ 1294/ 4/ 2 جنگ میان مردم یارسان بالشکر عثمانی شروع شد، نزدیک به 2500 سوار و پیاده نظام یارسانی و خوانینی همچون سردار مقتدر سنجابی به عنوان فرمانده ایل سنجابی در این جنگ شرکت نموده و خاطرات خود را به رشته تحریر در آورده است. همچنین آسید عبد اله حیدری فرزند آسید فتح اله که پدرش در این جنگ شرکت داشته خاطرات این جنگ را از زبان پدرش آسید فتح اله حیدری و عمویش آسید علی حیدری که خود در این جنگ مجروح گردیده است و همچنین آسید محمود قهرمان و دلاور این جنگ و ویس مراد از مریدان تکیه حیدری یاد داشت نموده اند، در آغاز این جنگ عثمانی ها که از اسلحه های پیشرفته تر، در سنگر های مسلط تری برخوردار بودند، تلفات زیادی را به یارسانی ها وارد آوردند و غریب به ده نفر از جنگاوران رشید گوران را به شهادت رساندند. در این میان 3 نفر از فرزندان سید عزیز حیدری نوه آسید براهه و آسید محمود، پسر آسید حسین مقاومت مینمایند،

چند نظامی عثمانی به سنگر این چهار نفر حمله ور میشوند و با پرتاب نارنجک به سنگر آنها یکی از پسران آسید عزیز که در اثر اثابت ترکش شهید و دیگری مجروح میشود، پسر سوم نیز با گلوله تفنگ به شهادت میرسد. ولی آسید محمود که چند قدم از آنها دور تر بوده تفنگ را بر گردن انداخته با خنجر دوان کوردی، سه نفر از عثمانی ها را از پای در می آورد و پسر عموی مجروح خود سید فرخ و دو قبضه اسلحه پسر عموهای شهیدش را بدوش کشیده و به طرف نیروهای خود حرکت میکند. آسید فرج حیدری بر اثر اثابت ترکش نارنجک چند روز بعد به شهادت میرسد اما این عمل سید محمود در نوع خود شاهکاری از دلاوری وی بوده است. در این نبرد 50 یارسانی به شهادت رسیده و 100 نفر نیز مجروح شده اند. در همین روز جمعی از جنگاوران سنجابی پیش از برآمدن آفتاب از سرکوه وارد شهر کردند میشوند و با سربازانی که محافظ احتشام الملک بوده اند به زد و خورد میپردازند و موفق میشوند که وی را آزاد نموده و از راه سراب کنند رهسپار تکیه حیدری کنند. در تاریخ 2 ژون 1915 میلادی مصادف با 1294/4/2 شمسی کنسولگری دولت عثمانی دست بدامن کنسولگری دولت آلمان مسیو شومان شده و از وی خواسته اند که لشکر عثمانی را از محاذره جنگ جویان یارسانی نجات داده و برای صلح بین آنها تدبیری بیاندیشند، کنسولگری آلمان نامه های زیادی را به مردم یارسان ارسال نموده و آنها را به مذاکره در شهر هارون آباد (اسلام آباد غرب) دعوت مینماید،

و عاقبت برای رفع محاصره به میان دو طرف درگیری میاید. سون سون رییس ژاندارمری شهر کرمانشاه که هیات کنسولگری را همراهی میکند در خاطرتش آورده است که در هنگام رسیدن ما به نزدیکی کردند صدای شلیک توپ و تفنگ به گوش میرسید و معلوم بود که ایالت یارسانی با لشکر عثمانی درگیرند. برای مذاکره صلح، مسیو شونمان بطرف ایالت حرکت کرد و کنت دو کانتیز و من نیز نزد رئوف بیگ که در شهر کردند که قشونش روی یک تپه در غرب شهر اردو زده بودند رفتیم و مشاهده کردیم که ایالت سنجابی و گوران و سایر یارسانیها، تا دم چادرهای قشون دولت عثمانی پیش رفته و آنها را محاصره کرده بودند. (در این نبرد میهن پرستانه یکی از قهرمانان یارسانی از ایل قلخانی بنام کدخدا تصور سبزه به همراه یکی دیگر از بستگانش بنام فتح الله به شهادت رسیدند) عاقبت در 29 ژون برابر با 1294/4/9 بعد از یک هفته محاصره، دو طرف درگیر به میانجیگری کنسول آلمان دست به مذاکره زده و اعلام آتش بس مینمایند، خواسته های یارسان در رابطه با توقف درگیری این بوده است که لشکر عثمانی در اسرع وقت خاک ایران را ترک نموده و تمامی اسرا را آزاد نمایند. اما خواسته عثمانی ها مشروط بر این بود که در حین برگشت تامین امنیت شده و هیچگونه مزاحمتی از طرف جنگجویان قلخانی برای سپاهیان آنها بوجود نیاید. در خاتمه به تاریخ 10 / 4 / 1294 شمسی در روستای خسرو آباد با حضور سرکنسول آلمان معاهده ای بین هردو طرف نوشته و امضا گردید،

و قشون عثمانی در عصر همان روز دست به عقب نشینی به سمت شهر سرپل ذهاب میزنند و نهایتاً در پایان این نبرد نا برابر 200 نفر از یارسانیان که اکثراً زن و کودک بودند به شهادت رسیدند و تلفات عثمانی ها بیش از 400 نفر ثبت شده است به شهادت رسیدن سه برادر از نوادگان حضرت آسید بر اکه بنامهای سید جمشید حیدری، سید نعیم حیدری، سید فرج حیدری و حضور فعال شخص مسند نشین تکیه حیدری مرحوم آسید رستم حیدری در معرکه نبرد دال بر این است که این خاندان و تکیه هیچگاه نسبت به آب و خاک و میهن و آرامش پیروان آیین یارسان و سایر هم میهنان عزیز بی تفاوت نبوده و در تمامی مراحل آماده جانفشانی در راه وطن عزیز، بوده اند.

فهرست منابع و مآخذ

- 1 شجره نامه سادات حیدری گوران
- 2 تاریخ کنند و تمدن دیرینه از باستان تا کنون
- 3 خاطرات سردار مقتدر، مرحوم علی اکبر خان سنجابی
- 4 کتاب تاریخ (میژوی) جاف تصحیح دکتر حسن جاف